

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Альбещенко Олексій Станіславович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПВК «ВАГНЕР» У СИСТЕМІ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ: ВІД ВОЄННОЇ ІНСТРУМЕНТАЛІЗАЦІЇ ДО КОНТРОЛЮ НАД КРИТИЧНОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ ТА РЕСУРСАМИ 548

Вересюк Ольга Володимирівна

КОРУПЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ АДВОКАТІВ: КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЕТАПУ 550

Дармонук Едуард Валерійович

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ІЗ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО КОНТРАБАНДИ 553

Іоніди Костянтин Володимирович

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 556

Красіловський Вадим Олександрович

ЩОДО ПЕРЕДУМОВ І ПІДСТАВ НАБУТТЯ СТАТУСУ ПРЕДСТАВНИКА ПОТЕРПІЛОГО В СУЧАСНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ 560

Маркіна Анна Валеріївна

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПІДОЗРЮВАНИХ У ВЧИНЕННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ 564

Мишак Дмитро Едуардович

УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ 567

Мельник Олександр Леонідович

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ СТРОКІВ ДІЇ ОБОВ'ЯЗКІВ ОСОБИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ 569

Нечипорук Володимир Олександрович

ЩОДО ПРЕЦЕДЕНТНОЇ ПРИРОДИ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ 572

Понурко Тарас Андрійович

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ 574

Шугалевич Ігор Васильович

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН 576

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ТА ПОЛІГРАФОЛОГІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Аркуша Лариса Ігорівна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 579

Ващук Олеся Петрівна

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ WIKIPEDIA ДЛЯ ПОШИРЕННЯ НАУКОВИХ ЗНАНЬ: ПЕРЕВАГИ ТА ОБМЕЖЕННЯ 581

Загородній Віктор Євстафійович

ДІЇ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ НА МІСЦІ ПОДІЇ В УМОВАХ ПУБЛІЧНОГО ТИСКУ 583

Черемнова Антоніна Іванівна

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС ВІЯВЛЕННЯ ОЗНАК ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ 588

Басалюк Наталія Василівна

ЦИФРОВА АКТИВНІСТЬ КОРИСТУВАЧІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ТА СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ ДОКАЗІВ (ЗА СТ. 436-2 КК УКРАЇНИ) ... 591

Не менш важливою є проблема нестабільності контенту. Відкритий характер редагування передбачає можливість внесення змін будь-яким користувачем, що зумовлює потенційні ризики втрати точності, появи суперечливих інтерпретацій або навіть навмисного викривлення інформації. Таке, у свою чергу, вимагає від науковців додаткових зусиль щодо моніторингу та підтримання якості представлених матеріалів.

Окремий вимір становлять питання авторського права та академічної доброчесності. Розміщення матеріалів у Wikipedia здійснюється на засадах відкритих ліцензій, що передбачає можливість вільного використання та модифікації контенту. Такий підхід, з одного боку, відповідає принципам відкритості науки, а з іншого потребує від авторів усвідомленого підходу до адаптації власних матеріалів і контролю за їх подальшим використанням.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що Wikipedia виступає важливим інструментом сучасної наукової комунікації, який здатний суттєво розширити межі поширення знань та підвищити їх суспільну значущість. Водночас ефективне використання цього ресурсу потребує формування відповідних компетентностей у науковців, зокрема щодо роботи з відкритими платформами, дотримання принципів верифікованості, нейтральності та етичності. У стратегічній перспективі інтеграція Wikipedia у систему наукової діяльності може розглядатися як один із ключових напрямів розвитку відкритої науки та інструмент підвищення впливу наукових результатів на суспільство.

Ключові слова: Wikipedia, відкрита наука, цифрові платформи, наукова комунікація, популяризація науки, верифікованість, інформаційна доступність.

Key words: Wikipedia, open science, digital platforms, scientific communication, knowledge dissemination, verifiability, accessibility.

Загородній Віктор Євстафійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології,
кандидат юридичних наук*

ДІЇ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ НА МІСЦІ ПОДІЇ В УМОВАХ ПУБЛІЧНОГО ТИСКУ

Під час огляду місця події нерідко виявляються такі обставини, розголошення яких до певного моменту є небажаним або прямо шкідливим для розслідування. Проблема конфіденційності в умовах медійного резонансу має особливу криміналістичну цінність. Йдеться про характер і локалізацію пошкоджень, особливості слідової картини, специфічні ознаки знаряддя, предмети, які могли належати правопорушнику, окремі ознаки інсценування, обставини, що дозволяють перевірити щирість показань можливих причетних осіб, або ж інформа-

цію про наявність конкретних відеозаписів, цифрових носіїв, документів. Якщо такі відомості передчасно потрапляють у медіа, це дає потенційному правопорушнику можливість адаптувати свою поведінку, змінити пояснення, знищити пов'язані об'єкти, узгодити позицію зі співучасниками або переховуватися з урахуванням того, що саме вже відомо слідству. Тому в умовах уваги ЗМІ слідчий має особливо ретельно визначати коло відомостей, які можуть бути повідомлені публічно, і коло тих, що підлягають тимчасовому нерозголошенню.

Окремим аспектом є проблема візуальної інформації, що походить з місця події. Фото і відео, зроблені журналістами або випадковими очевидцями, часто мають високу швидкість поширення і сильний емоційний вплив на суспільство. Водночас вони можуть містити зображення потерпілих, розташування тіла, слідів крові, особистих речей, документів, номерних знаків, елементів інтер'єру чи інших деталей, що становлять як етичну, так і слідчу цінність. У тактичному плані це означає, що охорона місця події повинна враховувати не лише фізичний контакт сторонніх осіб зі слідами, а й можливість дистанційної візуальної фіксації об'єктів, які не повинні потрапляти в публічний обіг до завершення первинних слідчих (розшукових) дій. За можливості має застосовуватися технічне екранування окремих ділянок, використання службового транспорту або переносних засобів перекриття видимості, особливо коли йдеться про відкриту місцевість, громадський простір або багатолюдні міські локації.

У тактичній структурі огляду важливу роль відіграє вибір моменту і форми комунікації з пресою. Повна відмова від коментарів часто провокує ще більшу активність журналістів, пошук неофіційних джерел і поширення припущень. Натомість надмірна відвертість здатна зашкодити розслідуванню. Оптимальною є модель керованої комунікації, за якої уповноважена посадова особа надає коротку, виважену, юридично коректну інформацію про сам факт події, загальні дії правоохоронців і процесуальний статус ситуації без розкриття чутливих деталей. Тактична користь такого підходу полягає в тому, що він частково задовольняє інформаційний запит суспільства, водночас утримуючи основний хід огляду поза полем несанкціонованого втручання. У резонансних випадках бажано, щоб така комунікація була запланованою, а не ситуативною, тобто здійснювалася у визначений момент після стабілізації роботи на місці події, а не під тиском вигуків чи спонтанних звернень журналістів.

Проведення огляду місця події в умовах постійної уваги ЗМІ має також виразний етичний вимір. У багатьох випадках подія пов'язана зі смертю, тяжкими тілесними ушкодженнями, стражданням потерпілих або їх близьких. У такій ситуації правоохоронці мають діяти не лише професійно і процесуально грамотно, а й тактовно, недопускаючи перетворення місця трагедії на об'єкт інформаційної сенсації. Це має значення і для загального сприйняття законності дій держави, і для недопущення вторинної травматизації близьких осіб. Тактична культура огляду виявляється, зокрема, у тому, як організовано доступ на місце події, чи прикриті від стороннього спостереження тіла загиблих, чи не допускається

демонстративне обговорення версій у присутності родичів, чи здійснюється коректна взаємодія з медіа без створення принизливого видовища навколо наслідків кримінального правопорушення [2].

Особливу складність становлять випадки, коли медійна увага супроводжується не лише інтересом до факту події, а й намаганням вплинути на хід розслідування через публічний тиск. Це може відбуватися через масове тиражування окремої версії, поширення звинувачень на адресу конкретних осіб без належних підстав, формування в суспільстві очікувань негайного оголошення винного, акцентування на політичному, етнічному, професійному чи іншому статусі учасників події. У такій ситуації слідчий повинен особливо обережно ставитися до будь-яких ознак, які можуть сприйматися як підтвердження однієї з публічно нав'язаних інтерпретацій. Тактика огляду має ґрунтуватися не на інформаційному тлі, а на об'єктивній слідчій картині, криміналістичному аналізі та процесуально допустимих джерелах відомостей. Небезпека полягає в тому, що публічний резонанс здатен непомітно формувати упередження і в самих правоохоронців, спричиняючи звуження кола версій або переоцінку окремих обставин через їх медійну виразність.

Тому важливим тактичним завданням є збереження внутрішньої професійної автономії слідчо-оперативної групи. Це означає, що навіть за наявності значного суспільного інтересу огляд місця події повинен проводитися за криміналістично доцільною логікою, а не за логікою інформаційного шоу. Необхідно уникати демонстративних дій, штучного прискорення темпу, передчасних висновків у присутності сторонніх осіб, коментування окремих знахідок без достатнього аналізу [3]. Кожен об'єкт повинен оцінюватися в системному зв'язку з іншими елементами обстановки, а не через призму того, наскільки видовишно він виглядає для камери або наскільки легко його можна подати як сенсацію. Професійна стійкість у цьому разі є однією з найважливіших передумов збереження доказової якості огляду.

Тактична специфіка проведення огляду в умовах медійного резонансу відчутно посилюється, коли місце події перебуває у відкритому просторі. На відміну від огляду в ізольованому приміщенні, вулиця, двір, парк, транспортна магістраль, площа, узбережжя або інша публічна локація створюють значно більше можливостей для неконтрольованого скупчення осіб і візуального доступу до обстановки. Тут особливо важливими стають питання логістики, достатньої кількості сил для охорони периметру, перекриття маршрутів, організації обходу потоків пішоходів і транспорту, а також оперативного розгортання технічних засобів ізоляції. Якщо цього не зробити в перші хвилини після прибуття, натовп і медіа формують навколо місця події стійкий зовнішній контур, який надалі значно важче контролювати без конфліктів і процесуальних втрат.

У свою чергу, огляд у закритих приміщеннях при увазі з боку ЗМІ породжує інші ризики. Тут ускладнення пов'язані з обмеженим простором, вузькими проходами, особливостями внутрішньої акустики, можливістю підслуховуван-

ня, складністю розділення службових маршрутів і маршрутів сторонніх осіб. У багатоквартирних будинках або офісних центрах журналісти можуть розташовуватися в коридорах, на сходах, біля входів, вести зйомку дверей, мешканців, службових пересувань. Це потребує особливої тактики доступу і виходу, переміщення вилучених об'єктів, збереження конфіденційності окремих елементів обстановки. Тактично доцільним є заздалегідь визначати, яким маршрутом вивозитимуться пакети з речовими доказами, яким чином буде обмежено їх візуальне фіксування і хто відповідатиме за безпечне транспортування до службового автомобіля або експертного підрозділу.

Суттєву роль відіграє і міжвідомча взаємодія. У резонансних провадженнях на місці події часто одночасно перебувають представники різних підрозділів поліції, рятувальних служб, медиків, органів місцевої влади, інколи посадові особи інших державних органів. Якщо ця взаємодія неорганізована, медіа легко фіксують суперечності, неузгоджені дії, дублювання функцій або комунікаційний хаос. Тактичне значення має завчасне визначення лінії координації, щоб кожна служба розуміла, хто і за що відповідає, яка інформація може повідомлятися, які ділянки контролюються, хто забезпечує доступ техніки, хто працює з потерпілими, а хто тримає зовнішній периметр [1]. У ситуації інформаційного перенавантаження будь-яка організаційна невизначеність майже миттєво стає видимою і починає впливати не лише на репутаційний, а й на власне криміналістичний результат.

Важливо враховувати, що засоби масової інформації можуть виконувати щодо місця події не лише деструктивну, а іноді й опосередковано корисну функцію. Поширення інформації про подію може сприяти встановленню очевидців, пошуку відеозаписів, виявленню транспортних засобів, ідентифікації осіб або отриманню інших додаткових відомостей. Проте тактична цінність такого ефекту виникає лише тоді, коли слідство зберігає контроль над інформаційним балансом. Якщо в медіа потрапляють несистемні або надмірно конкретизовані деталі, це вже не допомагає, а шкодить. Отже, комунікаційна стратегія повинна бути селективною: поширювати лише ті дані, які об'єктивно можуть стимулювати суспільно корисний відгук без компрометації доказового процесу.

Окремо слід звернути увагу на роль цифрового середовища, яке сьогодні фактично стає продовженням місця події в інформаційному вимірі. Те, що відбувається фізично на певній локації, майже одразу дублюється у вигляді постів, коротких відео, стрімів, коментарів і перепублікацій. У певному сенсі слідчий має справу не лише з матеріальною обстановкою, а й з її цифровою тінню, яка формується в реальному часі та впливає на поведінку учасників події. Тактичне мислення в сучасних умовах повинно враховувати цю обставину. Необхідно розуміти, що кожна хвилина затримки, кожен рух службовців, кожна візуально помітна дія може бути інтерпретована та поширена без контексту. Тому професійна дисципліна, зовнішня зібраність і логічна послідовність дій мають не лише процесуальне, а й превентивне значення щодо інформаційних перекурень.

Медійна увага може створювати також небезпеку розкриття тактичних прийомів і методів роботи правоохоронців. У певних випадках способів, у який організовується огляд, використання конкретних технічних засобів, порядок виявлення прихованих слідів, реакція на окремі знахідки або схема взаємодії між працівниками можуть становити професійний інтерес для осіб, причетних до злочинної діяльності. Регулярне публічне демонстрування таких аспектів створює ризик адаптації злочинної поведінки до відомих правоохоронних алгоритмів. Саме тому в умовах надмірної уваги медіа особливо актуальним є принцип розумної тактичної стриманості. Суспільство має отримувати інформацію про законність і результативність роботи органів правопорядку, але не детальний сценарій їх професійної діяльності на місці події.

Не можна залишити поза увагою і питання процесуальної перспективи. Те, що сьогодні відбувається на місці події в умовах публічного резонансу, у подальшому може стати предметом оцінки сторони захисту, суду, експертного аналізу і громадського обговорення. Захист може посилатися на відеозаписи журналістів, фрагменти публікацій, коментарі очевидців, порівнюючи їх із матеріалами кримінального провадження. Тому тактично правильний огляд у сучасних умовах має бути одночасно криміналістично ефективним і процесуально стійким до подальшої критики. Це досягається не деклараціями, а ретельністю у дрібницях: чіткістю меж місця події, логікою протоколу, послідовністю фотофіксації, фіксацією часу ключових дій, належною упаковкою об'єктів, документуванням осіб, які мали доступ до окремих зон, та збереженням службової відеореєстрації.

Список використаних джерел:

1. Войчишена М. В., Дробенко Д. Ф. Проблемні питання та тактичні засади проведення огляду місця події. *Український політико-правовий дискурс*. 2026. № 20. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/532/430>
2. Клименко Н. І. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів: наук.-практ. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 216 с.
3. Пиріг І. В. Організація і тактика проведення огляду місця події в сучасних умовах розвитку науки і техніки. *Криміналістичний вісник*. 2019. № 2 (32). С. 30–37.

Ключові слова: конфіденційність розслідування, огляд місця події, медійний резонанс, слідова інформація, цифрові докази, комунікація з медіа, тактика слідчих дій, публічний тиск, етика правоохоронної діяльності, міжвідомча взаємодія.

Key words: confidentiality of investigation, crime scene examination, media resonance, trace evidence, digital evidence, media communication, investigative tactics, public pressure, law enforcement ethics, interagency cooperation.